

Bài báo này bác sĩ "mũ xanh" Ngô Th Vinh đã viết 8 năm trước, nhưng vẫn còn nguyên tính thời sự, nhất là trong thời đi m bauxite Tây Nguyên. Chúng tôi xin đăng trên i để ph c v nhu c u tìm hiểu u c a b n đ c

và vô cùng cảm ơn bác sĩ Ngô Th Vinh.

Ghi nhóm b n C u Long,

Khi đi c h i v m i quan tâm c a các qu c gia h ngu n v nh h ng khai thác sông Mekong c a Trung Qu c, thì Wang Xiaodong, chuyên viên V n Nghiên C u Hoa L c, th n nhiên đáp: "Đó là đ t và là n c c a chúng tôi. Đó là quy n c a chúng tôi mu n làm gì thì làm."

Ngô Th Vinh

L i thêm m t con đập m kh ng l

Theo tin Asian Pulse, Côn Minh 04/12/2001: Li Jiating, t nh tr ng Vân Nam, thông báo trong năm nay Trung Qu c đang nh n nh p chu n b kh i công xây con đập vĩ đ i Xiaowan ch đ ng th hai sau con đập Tam Giáp (Three Gorges Dam) l n nh t th gi i trên sông D ng T .

Đ p Xiaowan đ c xây n i khúc gi a con sông Lan Th ng Giang (Lancang Jiang, tên Trung Hoa c a con sông Mekong ch y qua Vân Nam). Đây là đ p th y đ i n th t nh ng l i là l n nh t trong chu i 7 con đập b c th m Vân Nam (Mekong Cascades) c a Trung Qu c trên dòng chính sông Mekong tiếp theo sau ba con đập: Manwan 1500 MW (hoàn t t 1993), Đ i Chi u S n (Dachaoshan) 1350 MW (kh i công 1996), và C nh H ng (Jinhong) 1500 MW (kh i công 1998).

Đ p Xiaowan s có 4 đ n v phát đ i n v i công suất lên t i 4200 MW (g n b ng t ng s công

suĩ t cĩ ba con đập Manwan, Đĩ Chiũ Sũn và Cũnh Hũng).

Xiaowan sũ nhũ mũt con khũng long trên thũũng nguũn sông Mekong, chũ riêng nhũng con sũ cũng ã gây mũi quan tâm lo nguũi cho các nhà bũo vũ môi sinh và 5 quũc gia nũi hũ nguũn.

Đĩy sũ là mũt con "đĩp cao nhũt thũ giũi" 292 mét tũũng đũũng tòa nhà chũc trũi cao 100 tũũng. Và theo Kou Wei, giám đũc thũ y lũi sông Mekong, hũ chũ a đũp Xiaowan sũ là "Con Đũp Mũ (Mother Dam)" dung lũũng lên tũi 15 tũ mét khũi nũũc lũy tũ con sông Mekong - bũũng tũũng sũ dung lũũng tũt cũ các hũ chũ a tũnh Vĩn Nam. Tũn phí đũ xây con đũp Xiaowan lên tũi trên 4 tũ M? kim (32 tũ Yuan) cũũg là tũn phí cao nhũt cho tũt cũ các đũ án Vĩn Nam trong nũ a thũ kũ qua. Nhiũu chũc ngĩn công nhĩn ã đũũc đũũng tũi đũ xây đũũng cũũ đũũng và các đũ án yũ m trũ cho đũi công trĩnh.

Đũ trũ đũp Xiaowan sũ bũt đũũ hoũt đũũng vào năm 2010 và đũt toàn công suũt năm 2013, mũi năm sũn xuũt 18.9 tũ kilowatt/giũ, phĩn nũ a lũũng đũũn y sũ đũũc chũũn qua Quũũng Đũũng và các tũnh cũũn dũũn.

Xiaowan nũũm trong chiũũn lũũc sũn xuũt đũũn cũũ a Trung Quũũc, nũi vùng Tĩy Nam nghũo khũo chũũ a phĩt trũũn nhũũng lũũi rũũt giĩũũng nguũũn "than trũũng". Sũ lũũng đũũn hiũũn nay ã đũũ dũũng cho thũ phũ Cũũn Minh và các khu kũũ nghũũ Vĩn Nam và ã có thũ chũũn sang các tũnh thiũũ đũũn mũũũn ?ũũng nhũ Thũũũng Hũũi, Quũũng Đũũng... Chũũ riêng năm nay, Vĩn Nam ã cung cũũp cho tũnh Quũũng Đũũng 900000 kilowatt/giũ và đũ trũũ sũũ cung cũũp 15 trũũũ kilowatt/giũ trong vũũng 15 năm tũũi.

"Mũũt trũũi nhũũ trên sông Mekong"

Các đũũ án khai thĩc sông Mekong cũũ a Trung Quũũc ã có tũũ thũũp niũũn 70, trong thũũi kũũ còn bũũc màn sũũt cũũ lũũp đũũt nũũũc này vũũi thũũ giũũi bũũn ngoài. Kũũ tũũ khi Trung Hoa bũũt đũũũ mũũ cũũ a mũũũ tũũi năm 1989 nguũũi ta chũũ mũũi đũũũc bũũt sũũ qua các đũũ án thũũ y đũũũn Vĩn Nam qua mũũt cũũũn sĩcũũ duy nhũũt cũũ a nhà xuũũt bũũn Vĩn Nam Nhĩn Dũũn Thũũ Xĩũũn bũũn tiũũng Trung Hoa dũũũ hũũn 600 trang nhĩn đũũ "Lũn Thũũũng Giang: Tiũũu Thĩũũi Đũũũũng (Lancang Jiang: Xiao Taiyang)" gũũũm 45 bĩũũ viũũt vũũ các đũũũ tài khĩc nhũũũng tũũũ chung là chũũ đũũ cũũp tũũi nhũũũng lũũi lũũc vũũ thũũ y đũũũn và nguũũn nũũũc cũũ a chũũũi 7 con đũũp bũũc thũũũm (đũũ nhĩũũn trong đũũo có con Đũũp Mũũ Khũũũng Lũũ Xiaowan) trên sông Mekong tũũnh Vĩn Nam vũũi tũũũng sũũ công suũũt lên tũũi 15400 Megawatt tũũn

phí d trừ là 7.7 t M? kim.

Do con sông Mekong t Tây T ng xu ng Vân Nam ch y r t si t nên có tên Lan Th ng Giang (Con Sông Xanh Cu n Sóng) v i r t nhi u gh nh thác có n i cao h n 600 mét. V i đ d c y, dòng ch y si t y đ c coi là lý t ng cho v c xây c t m t chu i nh ng con đ p kh ng l , l i trên vùng th a dân nên không ph i t n kém trong v c tái đ nh c c các n n nhân trong vùng xây đ p.

Tuy đã có k ho ch khai thác sông Mekong t nh ng năm 70 nh ng vì thi u ngân sách nên mãi t i năm 80 con đ p Manwan đ u tiên cao 99 mét v i b c t ng thành cao 35 t ng m i đ c kh i công và 13 năm sau m i xây xong và ngay sau đó c nh thi u đ i n t i tằm c a Vân Nam và th ph Côn Minh đã tr thành quá kh . Khi hoàn t t chu i các con đ p Vân Nam này, Trung Qu c s d kh năng đ i n khí hóa toàn các t nh phía Nam và phía Đông c n duyên c a Trung Hoa; riêng đ i n t đ p C nh H ng dùng đ xu t c ng sang Thái Lan. Cu n sách cũng đ c p t i ti m năng con sông Mekong nh m t th y l đi v ph ng Nam.

Nh ng đ i u đáng nói là c cu n sách không có bài vi t nào nghiên c u v h u qu "có th ch p nh n đ c hay không" c a chu i các con đ p y đ i v i 5 n c vùng h l u là Mi n, Thái, Lào, Cam B t và Vi t Nam.

Trung Qu c thì luôn luôn gi u kín nh m các k ho ch khai thác sông Mekong c a mình - nh m t th bí m t quân s . Lê Quang Minh, Phó Vi n Tr ng Vi n Đ i H c C n Th Đ ng b ng Sông C u Long, đã ph i than th : "Th t khó đ có đ c thông tin t phía Trung Qu c. Đ i u y khi n chúng tôi th t s lo ng i". (4) Th ng ho c n u có chút hé m ra thì B c Kinh ch toàn nói t i nh ng đ i u t t đ p các khía c nh màu h ng v i hi u qu tích c c c a các con đ p "mang tính giai tho i - anecdotal" ch không phát xu t t m t cu c nghiên c u nghiêm ch nh nào.

Ch ng h n theo h thì ch v i ba con đ p đ u tiên Manwan, Đ i Chi u S n và C nh H ng có thành vách cao v i các h ch a theo mùa (seasonal reservoirs), l y n c t i đa trong mùa m a và x n c trong mùa khô s có tác đ ng ch ng lũ l t và ch ng h n cho các qu c gia đ i i ngu n.

Nh ng nh ng ng i Cam B t hi u bi t thì th y ngay r ng n u không còn con lũ h ng năm t th ng ngu n đ v đ t o dòng ch y ng c t con sông Tonlé Sap vào Bi n H (nh trái tim

và s s ng c a Cam B t) thì rõ ràng đó là t ng lai c a m t Bi n H ch t. Riêng v i Đ ng b ng Sông C u Long Nam Vi t Nam thì các con sông s không ch không còn phù sa (ngu n phù sa ch y u t th ng ngu n b gi l i trong các h ch a Vân Nam) mà c c n ngu n n c ng t đ thay th b ng m t bi n m n vì lòng sông th p h n m t bi n và r i ra s ch ng còn đâu v a lúa nuôi s ng c n c và không còn đâu c m t N n Văn Minh Mi t V n.

Trung Qu c đang ngang ng c và đ c quy n khai thác con sông Mekong b ng cái giá c a h nh phúc an sinh và c s ng còn c a hàng trăm tri u c dân n i các qu c gia h ng n.

V n m t khuôn m u lý l c a k m nh

Khi đ c p t i bi n c máy bay M Hoa đ ng nhau, (04/01) đ a t i vi c b t gi phi hành đoàn M trên đ o H i Nam, Wang Xiaodong, chuyên viên thu c Vi n Nghiên C u Trung Hoa, đã tuyên b hung hãn r ng: "Ch có m t ngôn ngữ mà ng i M hi u đ c là s c m nh quân s".

Theo t m b n đ n hành l n đ u tiên năm 1989 c a n c C ng Hòa Nhân Dân Trung Hoa, thì Bi n Đông, mà h g i là Nam H i (South China Sea) là thu c "Vùng Đ c Quy n Kinh T - Exclusive Economic Zone" c a h . Đi u đó có nghĩa là h kh ng đ nh các qu n đ o Hoàng Sa, Tr ng Sa (v n c a Vi t Nam) v i ngu n đ u khí kh ng l đ ng nhiên thu c ch quy n c a Trung Qu c mà ch ng c n ph i th ng th o (Sic). Máy bay hay tàu chi n dù là c a siêu c ng M vào Bi n Đông có nghĩa là đã vi ph m ch quy n lãnh th Trung Hoa.

Nh v y, ngay sang năm đ u c a Th k 21, đã không còn gi i h n trong "tranh ch p vùng" gi a Trung Qu c và các n c nh Đông-Nam Á, B c Kinh nay đã ngang nhiên đ i đ u v i M khi kh ng đ nh Thái Bình D ng ph i là vùng nh h ng c a Hoa L c và yêu c u Đ th t H m đ i M ph i rút đi. V n trong cùng m t "m u hay mô th c - pattern" đ a trên lý l c a k m nh y, ng i ta s không ng c nhiên khi th y Trung Qu c không ch th ng xuyên l n át thô b o c b ng quân s các qu c gia láng gi ng trên Bi n Đông mà h còn t cho là có đ c quy n và toàn quy n khai thác con sông Mekong v i th th ng phong là qu c gia th ng ngu n chi m lĩnh su t n a chi u dài dòng sông. Trung Qu c luôn luôn t ra chuyên quy t trong các k ho ch t n khai thác m t con sông Mekong mà ch ng k g i t i t i m i quan tâm lo l ng v m t th m h a môi sinh do h gây ra cho các qu c gia đ i ngu n.

Après nous le déluge

Năm 1995, Ban Kinh đã dặt khoán t cho i tham gia y Hội Sông Mekong đ v n là m t n c Trung Hoa "ngoài vòng kiềm t a" t do mu n làm gì thì làm. y Hội Sông Mekong không có Trung Qu c tham gia và h p tác s tr thành m t t cho c vô hi u và tê li t.

T ng cũng nên m m t d u ngo c v l ch s hình thành y Hội Sông Mekong. Năm 1957, y Ban Sông Mekong (MRC Mekong River Committee) đ c Liên Hi p Qu c thành l p bao g m 4 n c Thái, Lào, Cam B t và Vi t Nam v i tr s đ t t i Bangkok đ có k ho ch khai thác con sông Mekong không ph i ch có ti m năng th y đ i n mà còn c v phát tri n th y l i, canh nông, ng nghi p và giao thông. Nh ng do chí n tranh Vi t Nam lan r ng nên m i k ho ch th y đ i n trên dòng chính sông Mekong ph i đình hoãn. Đ n tháng 4 năm 1995, b n n c l i nhóm h p đ thành l p y Hội Sông Mekong (MRC Mekong River Commission) trong k ho ch h p tác và phát tri n b n v ng nh ng v i đ i u thay đ i c b n là không n c h i viên nào có quy n ph quy t (veto power). Đ n năm 1997, cho dù Liên Hi p Qu c đã phê chu n công c liên quan t i v n đ h p tác phát tri n b n v ng và s đ ng n c trên các con sông qu c t nh ng cũng chính Trung Qu c đã l i b phi u ch ng.

Tháng 08 năm 2000 có thêm m t Hội Ngh "ASEAN Plus Three" h p t i V ng qu c Brunei, ngoài các n c thu c Hi p h i Qu c gia Đông-Nam Á, còn có thêm ba n c Trung Qu c, Nh t B n và Nam Hàn nh ng do thái đ ngang ng nh c a Ban Kinh nên cũng không đ a t i m t k t qu c th nào, phá tan ni m hy v ng h p tác c a các n c h ngu n v i Trung Qu c trong k ho ch phát tri n sông Mekong. (4)

Trong khi đó, Trung Qu c v n không ng ng "xây thêm - xây thêm" nh ng con đũa p Vân Nam (v i đ i n khí hóa, k ngh hóa gâ ô nhi m). Trung Qu c đã t do l y n c vào các h ch a kh ng l , làm c n dòng sông, ngăn ch n ngu n phù sa, h y ho i ngu n cá, v i tác h i lâu dài trên toàn h sinh thái nh h ng t i đ i s ng c a hàng trăm tri u c dân đ i ngu n. Xa h n n a, h còn có kh năng đ i dòng sông Mekong đ có n c t i cho nh ng vùng đ t mênh mông khô h n c a Trung Qu c và c dùng ch t n phá v nh ng kh i đá trên sông đ m th y l giao thông đi v ph ng Nam.

Trong chuy n đi kh o sát th c đ a bên Lào vào tháng 12-2000, chúng tôi đã t n m t ch ng ki n s suy thoái c a con sông Mekong đang c n đ n - m t cách t h i và nhanh h n c nh ng đ đoán bi quan nh t. Nh ng v i Wang Xiaodong, chuyên viên nghiên c u ng i Hoa, thì không có gì đ ph i b n tâm, b i vì theo Wang thì "Đó là đ t và là n c c a chúng tôi. Đó là quy n c a chúng tôi mu n làm gì thì làm". Cũng không có gì đáng ng c nhiên khi m t giáo s am hi u tình hình Trung Qu c đã đ a ra nh n xét là trong bang giao qu c t "Trung Qu c ch a h có

m t h s theo dõi t t - good track records".

Con sông qu c t

Wang Xiaodong nh m t chuyên viên nghiên c u ng i Hoa í cái tu i 45 (m t ngu n ch t xám (think tank c a Hoa L c) đang bi u tr ng cho m t tinh th n qu c gia c c đ oan và bá quy n c a gi i lãnh đ o Trung Qu c. Hi n nhiên, Wang Xiaodong không th không bi t con sông Mekong h i đ đ nh nghĩa "đ a đ chính tr (geopolitics)" c a m t "con sông qu c t - international river" bao g m nh ng đ c tính: (a) con sông ch y qua hai hay nhi u qu c gia (Tây T ng, Trung Hoa, Mi n Đ i n, Lào, Thái, Cam B t, Vi t Nam), ho c (b) con sông tiêu t i cho l u v c (drainage basin) c a hai hay nhi u qu c gia (V n Nam/Trung Hoa, Mi n Đ i n, Thái Lan, Lào Cam B t và Đ ng b ng Sông C u Long/Vi t Nam) ho c (c) con sông liên quan t i v n đ biên gi i thu c lãnh v c công pháp qu c t (sông Mekong nh m t ranh gi i thiên nhiên gi a Thái Lan và Lào), hay (d) con sông là ph ng ti n giao thông đi i b ng m t th a thu n qu c t nh ng trong th c t khi ch y vào n i đ a m t qu c gia thì quy n y v n có th b h n ch hay b t c đ o t tùy theo cách đi n đ ch c a qu c gia liên h . H i đ t t c nh ng đ c tính y, Mekong đúng nghĩa là m t con sông qu c t . Bi t rõ đi u y, v n đ a ra nh ng lý l c c đ oan đ a trên s c m nh trong khung c nh m t th gi i b c vào "toàn c u hóa (globalization)", làm sao l c đ a Á Châu có th có đ c m t t ng lai hòa bình.

Trung Qu c n m m i con bài

Con sông qu c t l n th 12 th gi i và l n th ba Châu Á y đang đ ng tr c nh ng nguy c . Không có k ho ch nghiên c u v nh ng b c phát tri n b n v ng, không có s h p tác tin c y gi a các qu c gia, ch có nh ng b c phát tri n t phát b a bãi đ n t i t ng b c h y ho i toàn h sinh thái vô cùng phong phú c a con sông (ch đ ng th hai sau con sông Amazon). Phá r ng t sát (t Trung Qu c xu ng t i Lào, Thái, Cam B t và Vi t Nam) v n đang ti p t c ng n n t nh ng khu R ng M a (Rainforest) còn sót l i, gi t n t nh ng loài thú hi m. Không còn nh ng khu R ng M a nh nh ng t m b t bi n kh ng l gi n c trong Mùa M a và nh ra trong Mùa Khô đ a t i h u qu c c đ oan là l t l n ngay Mùa M a và h n hán trong Mùa Khô mà đi n hình là v l t kh ng khi p năm v a qua í Cam B t và Vi t Nam làm ch t 500 ng i, trôi nhà c a, ru ng v n và vô s gia súc.

Đánh cá b ng l i l n theo l i lòng và đi t v i m i m l i lên t i c trăm ngàn con b t k l n nh đã làm suy gi m ngu n cá m t cách đáng lo ng i ch a k nguy c t n đi t m t s gi ng cá hi m nh Pla Beuk, cá Dolphins... ch còn l i m t s r t ít trên con sông Mekong.

Nhng th m h a l n nh t cho con sông là nhng đ p th y đ n không ng ng đ c xây thêm - xây thêm trên dòng chính và c các ph l u sông Mekong. Đáng k nh t là nhng con đ p b c th m kh ng l Vân Nam. Tng khúc sông b bóp ngh n không ch ngấn ch n các đoàn di ng b i lên th ng ngu n đ sinh s n (nh cá Pla Beuk m i năm v t m y ngàn ki-lô-mét t h ngu n đ lên h Đ i Lý đ tr ng) còn làm thay đ i nh p đ dòng ch y gây ô nhi m ngu n n c làm nh h ng trên toàn sinh c nh c a dòng sông và tác h i trên hàng trăm tri u c dân s ng hai bên b con sông y.

Witoon Permpongsachareon, ch t ch nhóm b o v môi sinh TERRA (Towards Ecological Recovery & Regional Alliance) có văn phòng Bangkok, phát bi u: "Nhng con đ p là m i đe đ a l n nh t đ i v i con sông Mekong và s trong lành c a môi sinh. Xây m t con đ p thì cũng gi ng nh k p m t đ ng m ch trên m t c th kh e m nh. N u máu không l u thông ch c ch n c th y s b t n h i" (3). Cũng l i chính Witoon ti p: "Chúng ta ph i cùng nhau h p tác khai thác con sông Mekong nh m t toàn th và không đ cho b chia c t b ng nh ng hàng rào chánh tr " (4) Đó ch là ti ng kêu c u trong sa m c b i vì tr trêu thay, t t c mong c y có thành t u đ c hay không l i hoàn toàn do B c Kinh đ nh li u.

James Sasser, c u đ i s M B c Kinh, khi đ c h i v ph ng h ng gi i quy t v đ ng đ M -Hoa trên đ o H i Nam, đã phát bi u: "Trung Qu c n m trong tay m i con ch bài - China held all the cards". Phát bi u đó cũng hoàn toàn đúng trong v tranh ch p khai thác con sông Mekong. Và khi mà nhng con đ p th y đ n Vân Nam đ c coi nh y u t tích c c t o s c b t cho các b c canh tân nh y v t c a Trung Qu c thì theo Dai Qing, nhà ho t đ ng môi sinh n i ti ng, đã có nh n đ nh là "Trung Qu c s không có m t thay đ i nào trong k ho ch khai thác sông Mekong c a h cho dù nh h ng tác h i ra sao đ i v i các qu c gia đ i ngu n" (3). B c Kinh đã hành đ ng nh chính mình đã s h u toàn 4500 km su t chi u dài c a dòng sông - v n là m t con sông qu c t .

Chi n tranh môi sinh và nhân quy n

Ph i làm gì khi mà th liên minh c a các qu c gia Đông-Nam Á th c s là chia r và suy y u. Các n c nh y có th làm khó gây th ng tích cho nhau (self-inflicted injury) nhng l i có chung m t thái đ cam ch u tr c s hoành hành c a n c l n Trung Qu c. Mà Trung Qu c thì bao gi cũng theo chính sách chia đ tr và ch ch p nh n nh ng cu c th ng th o song ph ng trong các v tranh ch p và hi n nhiên không có m t n c nào có đ s c m nh và t th ngo i giao (diplomatic leverage) đ khi n Trung Qu c ph i l ng nghe ti ng nói c a mình.

Trớ c âm mớ u không chố Tây Tớ ng hóa Biớ n Đông mà còn đớ c quyớ n khai thác vớ i tớ ng bớ c hớ y hoớ i con sông Mekong, ớ nh hớ ớ ng tác hớ i trên sớ sớ ng còn cớ a các quớ c gia nớ i hớ nguớ n, thì chố còn mớ t đớ ớ ng sớ ng cho các nớ c nhố Đông-Nam Á là đoàn kớ t trong binh đớ ng và tin cớ y đớ có thố hành đớ ng phớ i hớ p trong mớ t thố trớ n chung vớ kinh tớ , quân sớ và nhố t là chính trớ ngoớ i giao đớ có đớ sớ c mớ nh đớ ớ ng đớ u vớ i con mớnh hớ Trung Quố c. Rớ ràng Trung Quố c đang tớ ng bớ c phát triớ n hớ y hoớ i con sông Mekong, vớ lâu dài sớ ớ nh hớ ớ ng tớ i tớ ng ngớ m nớ c uớ ng, chén cớ m, nớ i cá... hớ ng ngày cớ a mớ i cớ dân sớ ng hai bên bớ con sông Mekong, tác hớ i trên quyớ n sớ ng cớ a hàng trăm triớ u cớ dân sớ ng trong lớ u vớ c nớ i hớ nguớ n (và cũng là đớ u bi thớ m khi chính nhớ ng nớ n nhân ớ y - đớ n hình là hàng triớ u nông dân ngớ dân sớ ng nớ i Đớ ng Bớ ng Sông Cớ u Long rớ t cô đớ n bớ lắng quên, không hớ đớ c thông tin lớ i bớ bớ p nghớ t tiớ ng nói nhớ ng đớ ng thớ i hớ vớ n bớ bớ c lớ t và khai thác bớ i mớ t chố đớ toàn trớ).

Trớ c mớ t, vớ c đớ a Trung Quố c ra trớ c đớ n đầ Liên Hiớ p Quố c vớ thái đớ đớ c quyớ n khai thác con sông Mekong nhố mớ t con sông quớ c tớ mà bớ t kớ tớ i hớ u quớ nớ i các quớ c gia hớ nguớ n sớ nhố mớ t báo đớ ng cớ nh giác ít ra cũng khiớ n Trung Quố c và cớ nhớ ng đớ i công ty tớ bớ n tài trớ cho các đớ án thớ y đớ n ớ y biớ t là thố giớ i đang theo dõi hớ khiớ n ớ mớ t chớ ng mớ c nào đớ hớ phớ i làm vớ c vớ i nhớ ng phớ ớ ng thố c công khai minh bớ ch và hành xớ mớ t cách có trách nhiớ m hớ n thay vì vớ i thái đớ cao ngớ o và trớ ch thớ ớ ng "sớ ng chớ t mớ c bay" nhố hiớ n nay.

Vớ i mớ t cái nhìn toàn cớ nh trong mớ i tớ ng quan đớ a đớ chánh trớ cớ a toàn vùng, vớ c tiớ p tớ c xây thêm nhớ ng con đớ p trên dòng chính sông Mekong - đớ n hình là vớ c khớ i công xây thêm con đớ p mớ khớ ng lớ Xiaowan, phớ i đớ c xem là mớ t hành đớ ng thù nghớ ch, tuy chớ a có tiớ ng nớ cớ a sớ ng đớ n nhớ ng chính đớ là mớ t cuớ c chiớ n tranh môi sinh không tuyên chiớ n cớ a Trung Quố c. Đây cũng là "mớ t vi phớ m nhân quyớ n -human right violation- trên quy mô lớ n nhố t".